

Лекція 5. Організаційні аспекти розробки, аналізу та реалізації інвестиційного проекту.

5.1. Сучасні принципи проведення аналізу проектів на еколого-економічних засадах.

5.2. Життєвий цикл проекту. Основні стадії та етапи розробки і аналізу проекту.

5.3. Маркетинговий аналіз інвестиційного проекту.

5.4. Реалізація проекту.

5.1. Сучасні принципи проведення аналізу проектів на еколого-економічних засадах.

На сучасному етапі розвитку економічної та екологічної науки при розробці будь-яких інвестиційних проектів необхідно дотримуватись визначальних принципів:

- актуальність та значимість–відповідність проекту загальнодержавним, регіональним або галузевим цілям та інтересам;
- вибір оптимальних проектних рішень на багатоваріантній основі;
- ефективний розподіл життєвого циклу проекту, з точки зору його еколого-економічної оцінки, на відповідні фази та етапи;
- застосування різних методологічних і методичних підходів для визначення еколого-економічної ефективності проектних рішень на різних етапах їх оцінювання;
- відповідність методології проведення екологічних й економічних розрахунків сучасним умовам господарювання;
- орієнтація на економічну вигідність проекту та максимізацію ефекту від його реалізації за прийнятних екологічних умов;
- відповідність критеріїв еколого-економічної ефективності проектів поставленим цілям та інтересам учасників проекту;
- урахування основних факторів ризику, що впливають на еколого-економічну ефективність конкретного інвестиційного проекту;
- вивчення проекту в динаміці на протязі його життєвого циклу та обов'язкове врахування тимчасової цінності грошей при інвестиційному аналізі;
- розгляд проекту відокремлено від іншої виробничої діяльності господарства та облік тільки безпосередніх результатів і затрат конкретного проекту;
- всебічний облік екологічних та економічних інтересів окремих учасників інвестиційного процесу;
- урахування вартості природних (земельних, водних) ресурсів в економічних розрахунках.

5.2. Життєвий цикл проекту. Основні стадії та етапи розробки і аналізу проекту.

До основних етапів реалізації інвестиційного проекту, які необхідно запроваджувати, необхідно віднести:

- всебічний аналіз ринкових можливостей підприємства, яке планує залучити інвестиційні ресурси;
- підготовка підприємства до залучення інвестицій, що базується на розробці інвестиційної стратегії підприємства та позиціонування його на ринку;
- розроблення інвестиційного проекту у вигляді детального бізнес-плану;
- практична реалізація бізнес-плану інвестиційного проекту, а саме пошук потенційних інвесторів та розподіл джерел фінансування інвестиційного проекту, організація виконання інвестиційного проекту та контроль за виконанням основних планових показників проекту

Метою розробки будь-якого інвестиційного проекту є обґрунтування технічної можливості та економічної доцільності створення об'єкта інвестування, і рішення про вкладання капіталу в даний об'єкт може бути прийняте лише на основі детально розроблених проектних матеріалів. Еколого-економічне обґрунтування проектних рішень здійснюється у переінвестиційній фазі.

Процес вибору та обґрунтування економічно й екологічно оптимального варіанту інвестиційного проекту повинен здійснюватись поетапно та охоплювати стадії розробки концепції, а також планування і розробки в межах його життєвого циклу. Реалізація даного процесу базується на класичній моделі менеджменту до ухвалення раціонального рішення, яка передбачає наступні етапи:

- 1) Виявлення та визначення ситуації, що потребує вирішення.
- 2) Визначення альтернативних варіантів.
- 3) Оцінка варіантів.
- 4) Вибір оптимального варіанта.
- 5) Впровадження обраного варіанта.
- 6) Оцінка результатів.

Отже, процес еколого-економічного оцінювання й вибору екологічно та економічно оптимального для реалізації варіанту інвестиційного проекту здійснюють за наступними основними стадіями та етапами

Стадія ініціювання проекту повинна включати, насамперед, розробку концепції проекту, що передбачає формування ідеї та мети проекту, постановку завдань, формування основних його характеристик та попередню оцінку доцільності здійснення інвестицій на його реалізацію.

Надзвичайно важливим етапом тут є формулювання мети майбутнього проекту, оскільки в залежності від визначених проектних цілей та задач визначаються наступні етапи проектування й види робіт по них і, зазвичай, обираються відповідні критерії ефективності проекту. Мета проекту повинна

бути чітко сформульована й описана, оскільки це є основою для подальшої роботи. І оцінка результату господарювання повинна включати не тільки досягнення поставленої мети, але й ступінь її досягнення з точки зору оптимальності обраних рішень. У загальному випадку всі цілі по проекту щодо їх економічної оцінки можуть бути представлені в грошовій (зростання обсягу виробництва, збільшення доходів господарства, мінімізація витрат, інвестиційних ризиків чи скорочення собівартості продукції, зростання продуктивності земельних угідь, збільшення ефективності використання фінансових ресурсів тощо) або негрошовій (зростання якості продукції, оптимізація ведення виробництва, покращання якості земельних ресурсів, окупність вкладених засобів, здійснення соціальних програм, покращання екологічної ситуації, завоювання стійкого положення на ринку, оновлення технології виробництва продукції та основних виробничих фондів тощо) формі.

Попередній аналіз доцільності здійснення проекту виконується, як правило, відносно нескладним експертним шляхом. На даному ж етапі здійснюється *пошук та вибір виконавця проектних робіт*. У країнах з розвинутою ринковою економікою це здійснюється з використанням процедури торгів (тендерів). Без проведення тендера сьогодні важко уявити вибір виконавця і у капітальному будівництві, а також при здійсненні програм, що проводяться з використанням засобів державного бюджету. Крім того, торги є розповсюдженим способом розміщення замовлень на спорудження промислових й інших об'єктів, постачання машин і устаткування, виконання науково-дослідних, дослідницьких і проектних робіт тощо.

Стадія пошукового проектування передбачає проведення передпроектних досліджень для подальшого визначення можливих варіантів технічних рішень і вибору з них найбільш економічно та екологічно обґрунтованих. Для подальшого визначення можливих варіантів технічних рішень і вибору з них найбільш економічно та екологічно обґрунтованих проводиться збір та аналіз необхідних даних, здійснюються проектно-вишукувальні роботи та проводяться необхідні дослідження. Результати таких досліджень є вихідними даними на розробку меліоративного проекту.

Визначення потенційно можливих варіантів проектних рішень На даному етапі необхідно розглянути всі потенційно можливі варіанти інвестиційного проекту для того, щоб рішення про найбільш оптимальний з них прийняти на завершальній стадії розробки.

При проведенні масштабних досліджень і проектуванні складних еколого-економічних систем доцільно застосовувати на різних етапах оцінювання різні методологічні й методичні підходи для підвищення достовірності одержуваних результатів.

Саме тому попередня еколого-економічна оцінка здійснюється на підставі ескізного проектування та визначених укрупнених та нормативних основних техніко-економічних показників за варіантами проекту.

В загальному випадку *ескізні проекти* – це попередні плани рішення поставленого завдання в конкретних умовах і, як правило, вони охоплюють розробку основних питань з невеликою кількістю показників. Етап ескізного проектування розробляється для концептуального визначення вимог до територіальних, функціональних, екологічних вирішень об'єкта, принципового підтвердження можливості і доцільності його створення.

На етапі ескізного проектування здійснюється попередня розробка та визначаються основні види та об'єми робіт по кожному з альтернативних варіантів аналізованих проектних рішень. Така оцінка може бути спрощеною та наближеною. На цьому ж етапі необхідно розглянути й екологічні умови порівнюваних варіантів.

Із сукупності попередньо відібраних за техніко-технологічними параметрами варіантів проекту за визначеними еколого-економічними критеріями обирають один або декілька близьких за техніко-економічними показниками екологічно прийнятних варіанти проектних рішень для подальшої, вже більш детальної їх розробки та оцінки.

За вибраними на попередньому етапі перспективними з екологічної та економічної точок зору варіантами проекту розробляється, відповідно до діючих вимог, необхідна робоча документація, уточнюються прийняті конструктивні рішення та їхні технічні параметри, визначаються реальні обсяги основних будівельно-монтажних робіт, потреби в ресурсах тощо. На даному етапі, на основі розрахованих технічних характеристик проектних рішень, визначається кошторисна вартість об'єкту за реальними витратами матеріалів, видами й обсягами будівельно-монтажних робіт, основні техніко-економічні показники, які є, відповідно, основою подальшої інвестиційної оцінки.

На відміну від стадії попередньої порівняльної еколого-економічної оцінки, на *етапі остаточної інвестиційної оцінки* простих методів визначення економічної доцільності інвестицій вже недостатньо. Тому для інвестиційного оцінювання та остаточного вибору оптимального варіанту меліоративного проекту слід використовувати динамічні методи оцінки доцільності інвестицій, що відповідає сучасним вимогам проектного аналізу. На даному етапі відбір слід здійснювати за відповідним комплексом основних економічних критеріїв, що відповідають цілям та задачам інвесторів.

Прийняття замовником рішення про реалізацію проекту здійснюється на основі аналізу проектних розрахунків та порівняння результатів загальної еколого-економічної оцінки з метою та завданнями проекту.

5.3. Маркетинговий аналіз інвестиційного проекту.

Маркетинговий (комерційний) аналіз інвестиційного проекту спрямований на виявлення маркетингових умов можливості реалізації проекту, на з'ясування потенційних можливостей продукту проекту на конкурентних ринках і забезпечення проекту ресурсами.

Типова структура маркетингового дослідження ринків збуту продукції (послуг), яка пропонується проектом

1. Аналіз пропозиції

1.1. Виробництво продукції: виробник продукції (контактні відомості); обсяги виробництва в натуральних і вартісних показниках (аналіз та прогноз).

1.2. Експорт продукції: експортери (контактні відомості); обсяги експорту в натуральних і вартісних показниках (аналіз та прогноз); співвідношення обсягів експорту і внутрішнього споживання; експортні тарифи і правила.

2. Аналіз попиту

Потреба в продукції (у натуральних та вартісних показниках)

Потенційні фірми-споживачі (контактні відомості)

Купівельна спроможність населення

Фактична реалізація (обсяги продажу в натуральних та вартісних показниках у цілому та в окремих регіонах)

Імпорт продукції: обсяги імпорту (аналіз і прогноз); імпортери (контактні відомості); імпортні тарифи і правила.

3. Кон'юнктура ринку

Ціни: оптові й роздрібні ціни на вітчизняну та імпортовану продукцію; світові ціни; транспортні витрати.

Конкурентоспроможність продукції.

Дослідження еластичності ринкового попиту за цінами і прибутками.

Прогноз попиту на 5 років.

4. Аналіз стратегії і методів реалізації продукції: структура (канали) реалізації, методи й основні прийоми реалізації на існуючому ринку, цінові бар'єри і виявлення можливості цінової інтервенції, потенційні ринкові стратегії.

5. Нормативно-законодавчі документи, що стосуються теми маркетингового дослідження.

5.4. Реалізація проекту.

Реалізація інвестиційного проекту зазвичай охоплює такі види робіт:

- формування юридичного, фінансового та організаційного базису (підготовка засновницьких документів, вибір технологій, прийняття рішення про організаційну структуру управління майбутнім виробничим підприємством чи об'єктом);

- детальне проектування й контракція (підготовка території під забудову; остаточний вибір технології та устаткування; планування і проектування будівництва; проведення торгів — тендеринг; переговори й контракція між усіма сторонами, які беруть участь у реалізації проекту);

- будівництво (будівельні роботи, установлення та монтування обладнання; здача готового виробничого об'єкта в експлуатацію);

- виробничий маркетинг (маркетингова підготовка ринку до появи на ньому нової продукції; маркетинг поставок на ринок нової продукції);

- організація і проведення навчання експлуатаційного персоналу для новоспороджуваного підприємства (об'єкта);
- уведення в експлуатацію новоспородженого підприємства чи іншого виробничого об'єкта (складання й затвердження акта державної комісії про введення в експлуатацію нового виробничого об'єкта).